

geluid uit, 't heeft iets van 't blaten van een schaap, maar wij Hollanders noemen dat „schateren.” Die koolmees schatert dan, en dat doet hij alleen als hij boos of bang is.

Hij wipt op een takje heen en weer, nu rijzen de veeren op zijn kop te berge, ook zijn borstveeren staan uit, 't bruine oog fonkelt. Eindelijk spert hij de bek wijd open en blaast als een kat. Intusschen zijn de andere meezen, koolmeezen, pimpels, zwartkoppen en staartmeezen naderbij gekomen en alle maken nu dezelfde potsierlijke geluiden en grimassen.

Maar oneindig potsierlijker nog is 't steenuiltje, dat daar op de wilgenstronk zit en der meezen verontwaardiging heeft gaande gemaakt. Hij knipt met zijn groote, geelgerande oogen, spert zijn bek wijd open en blaast nog harder dan de meezen, slaat dan de ondersnavel plotseling omhoog, dat hij tegen de kromme puntige bovensnavel aanklept, zoodat 't lijkt alsof hij zit te knarsetanden. Nu tilt hij de rechterpoot op, dan de linker, strekt dan ineens beide pooten en rekt de nek, zoodat hij een decimeter de hoogte in schiet en maakt dan al blazend en knipoogend en knarsetantend een buiging, die de meest geroutineerde kamerdienaars aan 't allerceremonieelste hof ter wereld hem niet verbeteren zou.

Nog driftiger schateren en blazen de meezen; een enkele vliegt langs hem heen, maar hij zorgt wel dat hij buiten 't bereik van de uil zijn scherpe klauwen blijft. Die kan 't niet langer harden en neemt keffend de vlucht. Onhoorbaar glijdt hij tusschen de boomen door en over 't water, omgeven door zijn joelende en krijschende eere wacht, die, waar de ongeluksvogel zich ook neerzet, 't zelfde spelletje weer van voren af aan beginnen zal.

Wie veel in 't najaar buiten wandelt en zijn oogen goed de kost geeft, behoeft er niet aan te wanhoppen, zoo'n tooneeltje te zien te krijgen, tenminste de vluchtende vogel met zijn stoet is vaak genoeg waar te nemen.

Wie kennis aan een vogelaar heeft, moet maar eens vragen, of hij als helper mee mag, als die er met „de uil” op uit gaat om vogeltjes te vangen. 't Is licht te begrijpen, dat dit heel gemakkelijk gaat.

In een boomrijke streek wordt de uil op een open plek aan een niet te lang koord neergezet. Om hem heen, maar buiten zijn bereik, worden groote takken in de grond gestoken vol met lijmsokjes. Een paar meezen in een kooi krijgen een plaatsje dicht daarbij, en die maken het spel aan de gang. Dadelijk beginnen zij te schateren en te blazen, zoo luid en driftig, dat al de vogels in 't rond 't hooren. En nu is 't in weinig oogenblikken een opstootje van belang. Alles komt op de uil af, die aan zijn koordje buigend en hijgend

en proestend heen en weer huppelt. De aanranders zetten zich neer op de twijgen, die daar zoo juist van pas staan, en geven op allerlei wijs hun meening over de steenuil (*Carine noctua*) te kennen, maar hun spotroepen veranderen weldra in angstkreten, als ze merken dat ze geen voet verzetten kunnen. Een enkele worstelt zich los, maar dat gebeurt niet dikwijls en de vogelaar kan op één ochtend soms wel honderd vogels vangen, vogels van allerlei soort: meezen, roodborstjes, winterkoninkjes, goudhaantjes, boomkruipers, vinken, zelfs spreeuwen, lijsters, klauwieren, spechten of gaaien. Natuurlijk moet de vogelaar er gauw bij zijn, als zoo'n groote vogel op de lijmsokjes zit, want die kan zich gemakkelijk losrukken.

Waarom zijn die zangvogels nu eigenlijk zoo op de uil gebeten? Vanwaar die blinde haat? En wat hebben ze eraan om de uil zoo te sarren en uit te jouwen? Hij is sterk en vlug genoeg en overdag lang zoo hulpeloos niet als vele menschen wel meenen. Waarom doet hij geen aanval op 't gespuis, om zoo eens een afschrikwekkend voorbeeld te stellen?

Deze vragen, vooral de laatste zijn niet gemakkelijk te beantwoorden. In 't algemeen kunnen wij zeggen: de vogels kennen hun vijanden en haten ze met een felle haat en geven uiting aan die haat waar en wanneer ze maar kunnen. Soms ook is die haat broodnijd. Kraaien, die een sperwer achtervolgen en lastig vallen, hebben het meer op de prooi dan op de roover voorzien. Als hij zijn lijster laat vallen, laten ze hem ongemoeid vertrekken en doen zich te goed aan 't lekkere beetje.

Maar als nu zwaluwen of spreeuwen of andere vlugge zangers die zelfde sperwer te zien krijgen, dan vliegen ze om hem heen en roepen op hun manier „dief” en „moordenaar” tot hij er letterlijk zenuwachtig en angstig van wordt en niet rust, voordat hij een stil plekje gevonden heeft, waar zijn aanklagers hem niet kunnen volgen.

Een torenvalk wordt zelden of nooit lastig gevallen, een buizerd heelemaal niet; dat zijn eerlijke, onschadelijke muizendooders en insectenjagers. Met de boomvalk is 't weer glad mis; 't is of de zangertjes weten, dat hij naast dikke vlinders en groote libellen ook graag vogeltjes in zijn menu opneemt.

Zelfs die sluipmoordenaar van een klauwier of die eierroover en onderschuiver van een koekoek zijn bekend in al hun afschuwelijkheid en worden vlijtig aan de kaak gesteld.

De slotsom, waartoe wij nu komen, is dus, dat de uilen ook vogels moeten vervolgen en verslinden. En dat is maar al te waar. Ook de uilen zijn op hun tijd schadelijke dieren; vooral tijdens de broedtijd en de najaarstrek houden ze danig huis onder de kleine vogeltjes.

Maar 't Steenuiltje is nog de minst schuldige van alle, terwijl hij als muizenvanger en insecten-verdelger zeer groote verdiensten heeft. Als hij maar leeren kon „zindelijk” te zijn, zou hij een huisgenoot van ons kunnen worden, even nuttig als kat en hond. Bij de Italianen, die het zoo nauw niet nemen als wij, schijnt de steenuil veel als huisdier gehouden te worden.

Lenz (wie kan over een dierkundig onderwerp schrijven, zonder ten laatste Lenz te noemen?) verhaalt daarvan het volgende.

„De tamme steenuiltjes zijn huisvrienden bij de Italianen, ze loopen gekortwiekt vrij rond in huis en hof, vangen overal muizen en worden ook dikwijls in goed omheinde tuinen gehouden, waar zij zelfs aardslakken en ander lastig ontuig verdelgen, zonder zelve de minste schade te doen. Wanneer, zooals daar 't gebruik is, een schoenlapper of kleermaker voor zijn deur zit te werken, dan heeft hij, zooals ik dikwijls gezien heb, zeer graag zijn lievelingen, twee of vier steenuiltjes, op krukjes bij hem zitten, en *wisselt met hen zoo dikwijls mogelijk de teederste blikken*. Omdat hij zijn veelvraatjes niet altijd van vleesch kan voorzien, went hij ze eraan, om zich als 't noodig is, te vergenoegen met de nationale Polenta”.

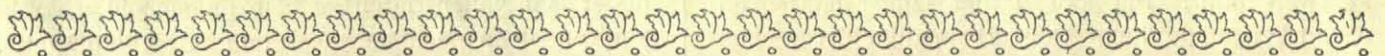
Hierbij mag niet verzwegen worden dat diezelfde teedere-blikken-werpande Italiaan zijn steenuiltjes gebruikt, om met hun behulp in de trektijd honderden en duizenden kleine zangertjes te vangen,

om die op te eten of voor eetwaar te verkoopen.

Nog een enkel woordje over onze plaat. Keulemans heeft geen momentphotografie gemaakt, dat is duidelijk, want *al* onze meezensoorten om een steenuiltje gegroepeerd te zien, zal wel nooit eenig ornitholoog of leek te beurt vallen. Toch zou 't in ons land in de buurt van Loosdrecht of 's Graveland in de nazomer niet tot de onmogelijkheden behoeven te behooren.

Moet ik nog van die meezen zeggen, hoe ze heeten? Terwille van de nieuwe nomenclatuur zal ik het maar doen. We gaan in een kringetje met de zon mee en beginnen met 't blauwkopje links. Dat is de pimpelmees (*Parus Coeruleus* L.); vlak boven hem zit de kuifmees (*Lophophanes Cristatus* (L.)) daarboven buigt een koolmees (*Parus major* L) voorover en rechts onder hem een staartmees (*Aegithalus caudatus vagans* (Leach).) Voor 't hol van de uil zweeft weer een staartmees en onder hem zit de blauwrug met de witte nekvlek, de zwarte mees (*Parus ater* L.) Naast deze zit de zwartkopmees (*Parus palustris* L) en daarachter komt weer een koolmees aanvliegen. Onder de koolmees zitten twee baardmannetjes: mannetje (dat met de zwarte snorrebaard) en wijfje (*Panurus biarmicus* (L.)). Die zijn 's winters niet van de partij, want in October trekken ze naar 't Zuiden; de andere meezen kunt ge met wat geluk en goede wil wel successievelijk in de wintermaanden te zien krijgen.

JAC. P. THIJSSSE.

OVER SPANRUPSEN.

Geachte Redactie.

Misschien komt U het onderwerp van bijgaande teekening belangrijk genoeg voor, om haar bij gelegenheid eens in *De Levende Natuur* een hoekje in te ruimen.

De schetsen zijn genomen naar 't „levend model” en gestoffeerd met een paar voederplanten van de rups. (vlier en peer).

Zeker zult U 't met me eens zijn, als ik de geteekende spanrups een van de interessantste vind, die in den rupsenkalender worden vermeld, voornamelijk, omdat ze in bijzondere mate door vorm, kleur en houding er op schijnt aangelegd, om bij gemis aan actieve verdedigingsmiddelen zich voor haar vijanden onkenbaar te maken.

Als zij de borstpooten tegen 't lichaam geslagen houdt, zich met forschen greep aan een takje gehecht heeft en zoo in opgericht stand haar dolce far niente geniet, dan gelijkt ze met haar schorskleurig lichaam zoozeer op een bladerloos twijgje, dat

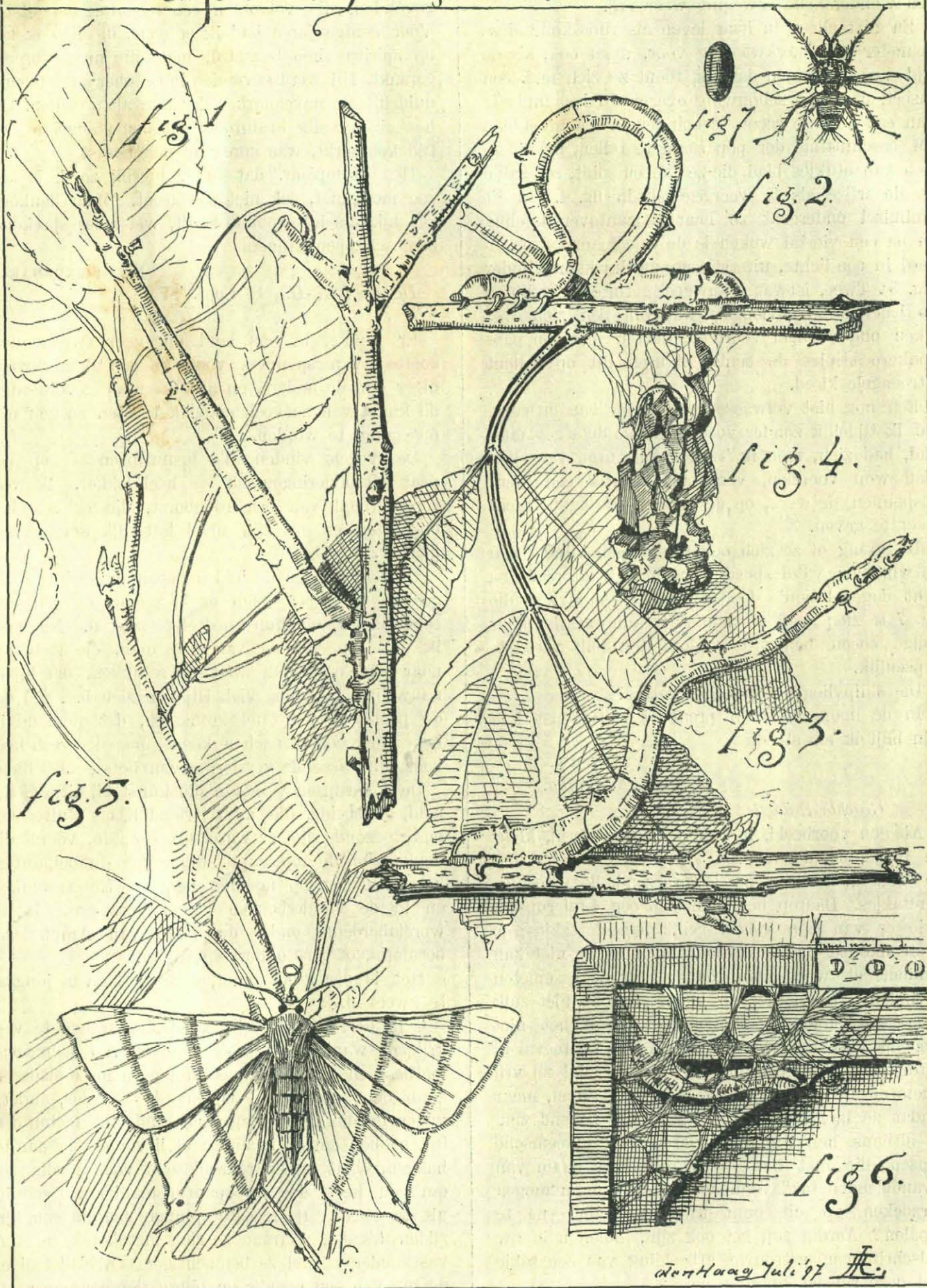
menigeen bij een eerste kennismaking beslist weigert er een „beest” in te zien.

De illusie wordt nog versterkt door 't vermogen van de rups om uren achtereen dezelfde houding te bewaren. Het op de teekening voorgestelde exemplaar bleef ten minste wel een halven dag (en misschien nog wel langer) onafgebroken in den stand, die in fig. 1 is wedergegeven en betoonde zich dus een zeer dankbaar model. Had ze zich eenmaal in beweging gesteld, (zie fig. 2) dan was een enkele aanraking voldoende om haar de landmeterspassen te doen inhouden, haar als 't ware plotseling te doen stollen en als een miniatuur-Daphné weer te doen overgaan in een boomtakje (fig. 3).

Menige vogel zal door die mimicry, dunkt me, worden misleid en een anders welkome buit ongemoed laten.

Men kan haar dan schudden, stooten, ze blijft haar rol standvastig volhouden, maar neemt men haar tusschen duim en vinger, zoodat ze zich „opgepakt” kan wanen, dan werpt ze 't masker af en

Urapteryx sambucaria Lc.

slaat als woedend om zich heen of maakt zich door één wondersnelle beweging weer vrij.

En niet alleen in haar leven als rups komt deze spanster mij merkwaardig voor, maar ook, als de tijd van inspinnen daar is, toont ze zich m.i. een insect, dat de beschouwing overwaard is. Inplaats van een gewone cocon te spinnen of een enkel blad tot beschutting der pop saam te rollen, maakt ze zich van stukjes blad, die ze aaneen spint, een zakje op de wijze als is weergegeven in fig. 4. In dit omhulsel ondergaat ze haar gedaanteverwisseling en na een viertal weken is de vale spanrups veranderd in een lichte, uiterst teere zwaluwstaartvlinder (fig. 5). Twee, ietwat grauwege getinte dwarslijnen op iederen bovenvleugel, waarvan één zich over elken ondervleugel voortzet, maken met een paar donkere stipjes de eenige figuren uit op 't licht citroengele kleed.

Een nog niet volwassen exemplaar van de rups, dat ik tijdelijk zonder voedsel in een doos geplaatst had, had zich, toen ik 't na enkele uren van vlierblad wou voorzien, verschanst achter een sterk gesponnen netwerk, op de manier, die fig. 6 tracht weer te geven.

De vraag of ze zich ook nu tot een vlinder zou ontwikkelen, werd spoedig opgelost, want reeds na acht dagen kuierde door de doos de sluipvlieg, die fig. 7 te zien geeft en achter 't traliwerk lag haar ledige cocon naast 't verdorde en half verpopte rupsenlijk.

Die sluipvliegen zijn echte Saters!

In de hoop dat mijn prent U van dienst kan zijn blijf ik als steeds

Uw dw.

A. LORAN.

Geachte Redactie.

Als een voorbeeld, hoe merkwaardig vorm, kleur en teekening der rupsen kan overeenkomen met de takken, waarop zij leven, zend ik u eenige peretakjes. Daarop bevinden zich een 4-tal rupsen. Drie er van zijn geheel gelijk aan de takjes; de overeenkomst is zoo groot, dat men ze niet kan vinden, al weet men, dat zij er zich moeten bevinden. De vierde, de kleinste, toont niet zulk eene sprekende overeenkomst. Nu is het niet mogelijk, deze spanrupsen anders dan bij toeval te ontdekken. 't Is daarom wel mogelijk, dat zij vrij algemeen in onze vruchtboomen voorkomen, maar omdat ze niet te ontdekken zijn, niet bekend zijn. Ik althans heb nimmer gelezen van inheemsche rupsen, die met het volste recht den naam van „wandelen tak” verdienen. Zou ik u nu mogen verzoeken op dit punt uwe aandacht eens te bepalen? Aardig zou het ook zijn, indien u in uw tijdschrift een getrouwe afbeelding van een takje met deze rupsen kondt geven.

Ook in de rozenstruiken heb ik meermalen rupsen gevonden, die volkomen een rozentak nabootsten. Voor eenige jaren had ik er eene, die ik ook lang op spiritus heb bewaard, maar die nu verloren is geraakt. Hij werd gevonden in October en vertoonde duidelijk de navelmerken der afgevalen bladen. Ook het eigenaardig bruinrood, dat den stengel in dien tijd kenmerkt, was sprekend nagebootst.

Het exemplaar, dat ik u hierbij zend, is lang zoo mooi niet, ook niet zoo groot. Maar denklijk zal hij, als hij grooter wordt, wel meer sprekende eigenschappen krijgen.

K. RUIJTERMAN.

Hauwert (N.-H.), 13 Sept. '97.

Er komen in ons land ongeveer tweehonderd soorten van spanners voor, de een al merkwaardiger dan de andere, en alle evenzeer gevorderd in de kunst van zooveel mogelijk te eten en zelf niet opgegeten te worden.

De vogels vinden alle spanrupsen — op een paar uitzonderingen na — heel lekker. Ik weet een verhaal van een roodborst, die er een had opgegeten en na zijn maal letterlijk smekte van plezier.

Daarom houden de lekkere spanners zich overdag gaarne schuil en gaan er 's avonds of 's nachts eerst op uit, om hun voedsel te zoeken. Nu weet ik ook een verhaal van een man, die zich zoo naar zijn omgeving wist te schikken, dat hij er nauwelijks in 't oog viel. Hij kon zich b.v. zóó om de poot van een tafel kronkelen, dat niemand in hem meer een mensch herkende, maar iedereen hem voor een passende versiering van het meubel hield.

De spanrupsen verstaan die kunst bij uitnemendheid, de beide, die mijn vriend Klaas Ruiterman ons toezond zijn er ware virtuozen in, vooral die donkere op de appelentak: die met de dubbelpuntige kop. Vader Sepp noemde hem de Metertorenkop en in de vlinderboeken van tegenwoordig is hij wereldberoemd onder de naam van *Amphidasis betularia*, of groote Berkenspanner.

Het is een groot genot, deze dieren van jongsaf te kweken.

't Is heel gemakkelijk, voedsel voor hen te verkrijgen, want ze eten de bladeren van de meeste loofboomen. Maar ge moet hun geen losse bladeren aanbieden; geef altijd bebladerde twijgjes, anders weten de dieren overdag geen raad. Ze moeten een tak hebben om op te zitten of liever om er aan te hangen, want er zou reuzenkracht voor noodig zijn om een heele dag op spanrupsmanier zoo schuin uit te staan. De meeste spinnen daarom een fijn zijden draadje, waaraan ze zich met kop of pooten vasthouden of wel ze bemachtigen een bladsteel of de top van een blaadje en bijten zich daaraan vast.